

DEN KOPTISKE KIRKES DÅPSFORM

av

P. A. BREDVEI

Og som de dro fram på veien kom de til et sted hvor der var vann, og hoffmannen sa: «Se, her er vann, hva er det til hinder for at jeg blir døpt?» Og Filip sa: «Tror du av hele ditt hjerte, så kan det skje.» Men han svarte og sa: «Jeg tror at Jesus Kristus er Guds Sønn.» Og han bød at vognen skulle holde, og de steg begge ned i vannet, både Filip og hoffmannen, og han døpte ham. Men da de steg opp av vannet, rykket Herrens And Filip bort. (Aþ: gj. 8,36–39.)

Den koptiske kirke i Etiopia er en av de eldste kirker i verden. Dens aner går tilbake til beretningen om hoffmannen som reiste fra Axum — Etiopias gamle hovedstad — til Jerusalem. Det var en reise på over tre tusen kilometer en vei — over store ørkenområder og gjennom fremmede land og stammer. Det måtte være en dyp religiøs trang som drev denne statsmannen til å foreta denne lange reisen. Målet var antagelig å overvære påsken med den store soningsfesten.

Ifølge den etiopiske historie og overlevering, kom jødedommen som religion tidlig til landet. Tradisjonen er sterk når det gjelder dronningen av Saba og hennes besøk hos den vise kong Salomo. Hun kom fra Saba nær Axum, og fikk ved tilbakekomsten en sønn som ble oppkalt etter sin bestefar David. I unge år ble han sendt til Jerusalem til sin far for å lære statskunst. Han kom tilbake med prester og levitter og innførte den jødiske religion og gudstjenester ved hoffet. Sønn til ypperstepresten Azarja var blitt med og samordnet presteskaperet. Jødedommen skal — ifølge tradisjonen — ha spredt seg hurtig mellom folket.

Den dag i dag finner man en sort stamme nord i landet med jødisk tro og tradisjoner — falasha-stammen. Den holder sab-baten og bygger synagoger, og er godkjent som fullverdige jøder

av det jødiske verdensforbund. Det er mulig at hoffmannen var en falasha.

I Jerusalem hadde han kjøpt evangelie-profeten Esaias bok — antagelig på gresk. Det var den gang landets handels- og diplomatspråk.

At hoffmannen kom hjem med evangeliet i skrift, tro og liv, er sikkert. Tradisjonen sier at dronning Kandake og hoffet ble omvendt til den kristne tro. I numismatisk museum i Addis Abeba har jeg sett mynter fra den tid. På de senere mynter har dronningen et halsbånd som ender i et kors på brystet. Sikkert det eldste korssmykke i verden.

Kirkefaderen Eusebius sier at hoffmannens hjemkomst med evangeliet og det som senere skjedde, er oppfyllelsen av profetien i Salme 68,32: «Etiopia skal i hast rekke ut sine hender til Gud.»

Vi må anta at den enkle emissæren, diakon Filip, fikk tilbringe det meste av dagen i den fine hoffekvipasjen. Hoffmannens bekjennelse og bønn om dåp gir til kjenne at Filip hadde hatt tid til å undervise sitt nye bekjentskap ganske grundig. Han begynte med lidelseshistorien ut fra Esaias 53, og gikk sikkert gjennom detaljene omkring Jesu lidelse og oppstandelse — noe han muligens selv delvis hadde vært vitne til. Sakramentene — nattverd og dåp — ble ikke forbigått. Resultatet var at den fine mannen selv ba om dåp da han fikk se vann. Da Filip har eksaminert ham angående hans tro, og han har avlagt sin korte og enkle bekjennelse: Jeg tror at Jesus Kristus er Guds sønn, så holder vognen stille. «Så steg begge ned i vannet, både hoffmannen og Filip, og han døyte ham», leser vi.

Det er antatt, til og med av lutherske teologer, (jfr. Hallesbys troslære), at dåpen i Det nye testamente — hoffmannen og ellers i urkirken — ble foretatt ved neddykning. En tror at både Johannes' dåp, og den dåp som Jesu disipler foretok, samt dåpen på pinsefesten, var neddykningsdåp. De henviser til Rom. 6,4, Kol. 2,12 fg, hvor det står at vi er blitt «begravd med Kristus ved dåpen til døden — og oppreist fra de døde ved Faderens herlighet.»

At dette og andre parallellord står som mønster for den kristne dåpsform, forekommer meg utenkelig. Det kan knapt bety noe an-

net enn den symbolske form som ligger i dåpen. I Rom. 6,6 blir vi fortalt at vårt gamle menneske ble «korsfestet med Ham, forat syndelegemet skulle bli til intet.» Dette er det symbolske i Jesu korshandling for oss.

Et godt bibelleksikon forteller at det greske ord «baptizein» for dåp betyr å neddykke i vann. Derfor har det blitt dratt den slutning at en fullverdig dåp må være en dåp under vann. Men når vi ser på de forskjellige steder vi møter dette verbet, forstår vi at det kan bety adskillig mer. I Luk. 11,38 ber en fariseer Jesus hjem for å spise. Men han undrer seg da Jesus ikke vasker seg før han spiser — vasker hendene. Her står også ordet «baptizein». Det er selvfølgelig bare tenkt på den jødiske rensesskikk, som angitt ved bryllupet i Kana. Joh. 2,6.

I Mark. 7 møter vi «baptizein» igjen der vi blir fortalt at fari-seerne holder fast ved de gamles forskrifter. De spiser ikke før de har vasket seg når de kommer fra torget, og de vasker begere, krus, kobberkar og benker, og spør med forbauselse hvorfor ikke Jesus og hans disiple gjør det samme. Igjen verbet «baptizein».

På samme måte er ordet brukt i Heb. 9,10 hvor vi blir fortalt at «mat, drikke og alle slags tvetninger» er kjødelige forskrifter.

Og i Heb. 9,19–21 blir vi fortalt at tabernaklet og gudstjenestens redskaper blir «oversprengt» med blod. Igjen ordet for dåp. Også ved første nattverd der Jesus sier at det er den som han «dyppe» sammen med i fatet som skal forråde ham. T. o. m. der den rike mann i helvete ber om at Lasarus må «dyppe» fingeren i vann for å leske tungen hans.

Ingen av disse tilfellene kan bety «neddykning».

I 1. Kor. 10,1–2 leser vi om Israel at de ble døpt til Moses i skyen og havet. Et symbolsk uttrykk for innvielse.

Når vi leser noen av dåpshandlingene i den urkristne tid, så virker det unaturlig å tro at de ble dykket ned i vann. At tre tusen kunne døpes på den måten i det vannfattige Jerusalem, er mest utenkelig. Om Paulus leser vi at straks han fikk synet sitt igjen «sto han opp (reiste seg) og ble døpt». Ap. Gj. 9,18. Og fangevokteren i Filippi: «Og han tok dem til seg i samme time

på natten, og vasket dem etter slagene, og straks ble han døpt med alle sine.» Ap.Gj. 16,33.

Det lyder unektelig som noe der hendte i huset der de var. Fangevokteren tok av husets vannbeholdning og vasket sårene til Paulus og Silas, og så ble han og familien døpt i det som var igjen.

I sin bok: «Dåp — barnedåp» skriver professor Leiv Aalen, bl. a.: «Neddykning — bare da kommer dåpens symbolske betydning til sin rett, mener mange. Det er ting som tyder på at den første menighet begynte å praktisere overøsning. Slikt som kirken fra gammelt har brukt. De lærde mener at det knapt var vann nok i Jerusalem til at tre tusen kunne bli døpt ved neddykning. Dåpen kalles avtvetning av synden. Tvette er ikke neddykning i vann.»

Det andre som taler mot en dåp med neddykning er den østerlandske klesdrakten. Deres klær — som delvis brukes den dag i dag — er vide og flagrende «kjoler», og ikke det tettsittende plagg på plagg som vi er vant til her oppe i Norden. Skulle de dykkes under, måtte det enten skje med den lange kjolen på — eller nakne. Det siste ville stride mot Moselovens krav om anstendighet.

Døperen sier om Jesus: «Han hvis skorem jeg ikke er verdig til å løse.» Luk. 3, 16. De åpne sandalene var hva de tok av seg når de skulle forsere en elv. Det var en tjeners (slaves) oppgave å ta av og knyte til slike sandaler. Det var antagelig også det eneste de tok av seg ved dåp.

På et freskobilde i katakombene i Rom fra det annet århundre, er Jesu dåp malt på kalkveggen over en gravnisje. Der står Jesus i grunt vann til opp på leggen mens Johannes øser vann over hans bøyde hode. Hvis neddykning hadde vært alminnelig, ville knapt en dåpsform som denne vært brukt så tidlig.

Slik har også dåpen vært utført i den gamle Koptiske kirken i Etiopia. På de gamle bildene ser man dåpskandidat og prest stå i vann til opp på leggen eller til knærne, mens den lange, side kjolen er heftet opp under beltet. Det er meget som taler for at det «å stige ned i vannet» betyr denne form for dåp.

Det er alminnelig antatt at den kristne kirke overtok Johannes-dåpens form. Den hadde bare vannet som symbol — vannet som avtvettet syndene når de var bekjent. Begravelses- og oppstandelses-symbolikken kom først inn med den kristne dåpsform.

I den gamle El-Muelakka-kirken i Kairo så jeg et baptisterium, i den grotten hvor Maria, Josef og Jesus skal ha bodd da de flyktet for Herodes. Dåpskaret var på størrelse som et noe rommelig badekar, men ikke så dypt at det gikk an å dykke et voksent menneske under. Det var antagelig beregnet til å «stige ned i vannet» og stå i for både prest og dåpskandidat, som det har skjedd både ved Jordan og på pinsefesten.

Det bekrefter hva som står i Didache, som ble avfattet ca. hundre år e. Kr. «Etter at I har sagt alt dette (om de to veier — dødens og livets), så døp dem i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn i levende vann. Men om du ikke har levende vann, og du ikke kan døpe i levende vann, så døp i annet vann, og om du ikke kan døpe i kaldt vann, så døp i vannet. Og om du ikke har noe av dette, så øs tre ganger vann over hodet i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn.»

Vårt navn døpefont kommer av det latinske fons, som betyr kilde — altså dåpskilde.

Den varierte form for dåp, når det gjelder mye eller lite vann går igjen i Den koptiske kirken i dag. En kan se alminnelig overøsning med hånden, pøsing fra et kar og knedyp dåp i levende vann. Alt er godkjent av denne gamle kirken med sine røtter like inn i aposteltiden.

Siden store deler av Etiopia var kommet under jødisk innflytelse og praktiserte omskjærelse lenge før kristendommen kom til landet, var det antagelig naturlig for dem — som for jødene — å se på dåpen som et nytt paktstegn. Noe annet enn barnedåp var derfor utenkelig.

Som det er en indre sammenheng mellom Det gamle testametes paktsmåltid og nattverden, slik er det en indre sammenheng mellom omskjærelse og dåp. Luk. 22, 14–20. Matt. 26, 26. Dette kommer også fram i Kol. 2, 11–12, hvor det står: «I hvem I og ble omskårne med en omskjærelse som ikke er gjort med hånden — —

idet I ble begravd med ham ved dåpen.» Dåpen blir her kalt den nye pakts omskjærelse.

Gutter blir i Den koptiske kirken døpt førti dager gamle og jentene åtti dager – som var den tid da de i den gamle pakt ble «framstilt for Herren». 3. Mos. 12.

Jeg tror det er rimelig å tro at denne gamle kirken, som så tidlig kom i kontakt med apostelkirken, har beholdt mye av denne kirkes form, tradisjon og overlevering. En av dem er dåpen – dåpsformen.

Jesus har bedt oss å døpe, men har ikke sagt noe om formen. Den ser ut til å ha vært så godt kjent at det ikke var nødvendig hverken å demonstrere eller å beskrive den – slik som med nattverden. I den blir vin – hvilken som helst vin – godtatt som det synlige element for Jesu blod. Likeså når det gjelder brødet.

Derfor skulle dåp – uansett mengden av vann – også bli godtatt som fullverdig dåp. For det er ikke midlene, men Ordet som gjør de synlige elementer til et sakrament.